

Túróczy Zoltán:

EGY ÉJJEL AZ ANGYALOK KÖZÖTT

Éjszaka van. Holdtölte. Sárga, sápadt fény ömlik el mindenre. A templom aranykupolája úgy csillog a fényben, mint valami óriási aranyhegy. A néptelen utcákra éles árnyékokat rajzolnak a házak. Alszik a város. Az öregek a páskabarány vacsorája¹ után a jóllakott emberek mély álmát alusszák. A gyermekek azonban nyugtalanul forgolódnak fekhelyükön, és néha félelmetesen nyöszörögnek. Halk léptekkel lép hozzánk az anyjuk, megsimogatja homlokukat, megigazítja rajtuk a lerúgott takarót, s azután az elcsendesedő gyermek mellől visszakúszik ő is a meleg ágyba.

— Hagyd őket! — szól a felébredt férje. Hadd álmodjanak! Népünkről álmodnak a nagy Jehova szabadításáról. Én is így voltam gyermekkoromban. Mikor nagyapó elmondta a páskabarány vacsorája után az Egyiptomból való kivonulás történetét, én is arról álmodtam². Láttam az öldöklő angyalt a házunk előtt s vacogott a fogam a félelemtől. Ott énekeltem a Mózes énekét a Vörös-tenger partján az egyiptomi sereg úszó holtteste fölött. Éheztem a pusztában, nyöszörögtem egy korty vízért, s felkiáltottam, mikor víz fakadt a kősziklából. Csak hadd álmodjanak! Áldjad én lelkem az URat és el ne felejtkezzél semmi jótéteményéről!

Az utcán saruk kopognak. A nappal zajában nem is hallja az ember, hogy hangja van a sarunak, de az éjszaka csendje minden kis neszt felerősít. Tizenkét ember. Vajon kik és hova mennek? Nem jeruzsálemiek. Egy-egy odavetett halk szó, melyet útközben váltanak, elárulja, hogy Galileabeliek.

Elől a Mester. A holdfényben a szokottnál is sápadtabb az arca. Máskor derült arcán valami szomorúság ül. Mögötte lépked csendben a tizenegy. A tizenkettedik már külön utakon jár.

Kifelé mennek a városból. Amint elmaradoznak mellőlük a házak s rájuk borul a pálmák és olajfák árnyéka, valamelyik elkezd közülük dúdolni. Mire a Kedron patakához érnek, már harsányabban zendül a férfijakokon a dicséret³:

*Mikor Izrael népe kijőve Egyiptomból,
Jáknak háza-népe az idegen nép közül:
Júda lőn az Ő szentséges népe
és Izrael az ő királysága ...*

Ahogy elkezdenek kaptatni az Olajfák hegyére, mély lélegzetet vesznek, és úgy fújják:

*Hegyek, hogy szöktök, mint kosok?
Ti halmok, mint a juhoknak bárányai?
Indulj meg te föld az Úr orcája előtt,
a Jáknak Istene előtt.
Aki átváltoztatja a kősziklát álló tóvá,
és a szirtet vizek forrásává.*

Azután eltűnnek a fák bokrai között. Egy-egy tisztáson megvillan még a holdfényben a ruhájuk. Azután csend. Félelmetes, nyomasztó, titokzatos csend.

Odafent fényes az Isten palotája. Minden csillagablaka ragyog. A hold sem tudja elhomályosítani mindnek ragyogását. Arany trónusán ott ül az ÚR. Ölében egy pohár. Azt nézi szótlánul. Míg nézi árnyék borul a homlokára, fájdalom ül ki a szemébe. Riadtan hallgat el az angyalok énekkara. Dermedt csend az égben.

— Milyen pohár lehet az? — kérdi sűgva az egyik angyal a szomszédjától.

— Nem tudom — feleli a másik — pedig jól ismerem az Isten poharait. Én is egyike vagyok azoknak, akiknek az a feladatuk, hogy poharakba gyűjtsük az ÚR haragját s majd, amikor eljön ama nap, a harag napja, kiöntsük azt a bűnös világra⁴. Jaj! Előre is reszketek, ha arra gondolok, hogy mi lesz akkor! De ezt a poharat még nem láttam. —

Egyszerre felemeli az ÚR a fejét. Szeme végigpásztázza az angyalok seregét s int. Szeme épp a harag poharainak gondozójára villan. Az riadtan lép az ÚR elé, térdet hajt a trón előtt, s elfedi orcáját szárnyaival.

— Parancsodra, Uram!

És szól az ÚR:

— Vedd ezt a poharat s vidd le a földre! Keresd meg Jeruzsálem mellett az Olajfák hegyét s azon a Gecsemané kertjét! Ott találod a Fiamat. Add oda neki ezt a poharat s mond meg neki: azt üzenem, hogy igya ki ezt a poharat! Ez az akaratom! Neki is mond meg, így akarom!

Az angyal elveszi a poharat Isten kezéből. Majdnem a földre ejti, olyan nehéz. Beleléz. Valami rettentő, undorító, bűzös folyadék van benne. Irtózáttal tartja távol magától. Felemeli tekintetét s így szól:

— Bocsáss meg URam a te szolgádnak, hogy szólni mer! Mi van ebben a pohárban?

— A világ bűne — feleli az Isten.

— És ezt kell Fiadnak, a mi URunknak, Jézus Krisztusnak kiinnia?! Hiszen ez borzalmas!

— Tudom, hogy borzalmas — feleli az Isten. Nekem is borzalmas. Neki is az lesz. Nem lesz könnyű kiinnia. Maradj mellette s erősítsd, vigasztald őt! ⁵ Mondd meg neki, hogy nem lehet másképp, nincs más mód arra, hogy a bűnös üdvözljön, ez a váltás ára.

— Akarom ! Érted ? Akarom, hogy kiigya !

Borzadály fut végig az angyalseregen. A küldött meghajtja magát, két kézre fogja a nehéz poharat, kibontja szárnyait s nesztelen suhanással kilibben a mennyből.

Pár pillanat és már látja a jeruzsálemi templom aranykupoláját. Egy-két szárnycsapás még, s ott van a Gecsemané-kertjében. Csendben belép a kertajtón. Az egyik bokor tövében elnyújtózva alszik nyolc tanítvány. Kissé beljebb a három oszlopposztol.⁶ Ültükben érte utol őket az álom. Fejük mellükre horgad s hallatszik, amint mélyen egyenletesen lélegzenek. Pár lépéssel beljebb a sűrűben ott térdel Jézus. Imádkozik.

Az angyal eléje áll. Jézus felemeli tekintetét és meglátja a poharat az angyal kezében. Riadtan rázkódik össze.

Megszólal az angyal:

— Uram, az Atya küldött. Küldi Neked ezt a poharat. Azt üzente, hogy idd ki!

Reszket az angyal keze, míg kínálva nyújtja Jézus felé, de Jézus nem nyúl érte. Arca eltorzul, véres veríték gyöngyözik homlokán, kezét imára kulcsolja s így kiált fel:

— Atyám! Ha lehetséges múljék el tőlem e pohár ... Aztán nagy csend. Jézus arcára kiül a nagy belső tusa. Egészen arcra borul, s mintha a föld mélyéről, valami sírból jönne a hang, úgy folytatódik az imádsága:

— Mindazon által ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint Te.

Megrendülve nézi az angyal. Ilyennek még nem látta Isten Fiát. Csendben megszólal:

— Uram, tudom, hogy borzalmas ez a pohár. Irtózat a szentnek az, hogy bűnné legyen. Az Atya is tudja, hogy borzalmas, de megmondta nekem, hogy nem lehet másképp. Nincs a kegyelemnek más lehetősége. Nincs a bűnös világ számára másképp váltság. Ki kell innod!

Andrea Mantegna: Imádság az Olajfák hegyén, 1455

Jézus nem bírja tovább. Felkel térdéről, otthagyja az angyalt s odalép a három oszlopapostolhoz. Talán nincs is tudatában annak, hogy mit keres náluk. Kezet keres, mely megfogja reszkető kezét. Szívet, mely vele együtt szorong s lelket, mely együtt imádkozik vele.

Alva találja őket. Nagyon megnehezedik a szíve. Egy óráig sem tudtak vigyázni velem.

A léptek zajára felriad Péter. Csak ennyit mond nekik:

— Vigyázzatok és imádkozzatok! — Azután visszamegy. Látja, hogy csak az Ég törődik vele, az ember, akiért a nagy tusáját vívja, még virrasztásra sem tartja érdeemesnek.

Az angyal még mindig ott áll a régi helyén. Kezében a pohár. Arcán mélységes fájdalom s ajka újra csak azt ismételve:

Carl Heinrich Bloch: Jézust egy angyal vigasztalja a Gecsemané-kertben.

— Idd ki, URam! Ez az Atya akarata. Gondolj arra, hogy Te ugyan bűnné leszel, de az ember szentség lesz az ÚRnak. Te ugyan meghalsz, de az ember élni fog. Áldozatod visszahozza az atyai házba az elpártolt gyermeket.

Jézus letérdel egy szikla mellé. Összekulcsolt keze messzire előre nyúlik a szikla tetején, arcát karjára hajtja. Nagy a csend. Csak sóhajtása hallatszik. Az angyal sem meri zavarni. Egyszerre csak Jézus felemeli fejét, könnyfátyolos szemmel ránéz az angyal kezében lévő pohárra, majd az égre emeli tekintetét s remegő ajakkal így szól:

— Atyám! Ha el nem múlhatik tőlem e pohár, hogy ki ne igyam, legyen meg a Te akaratom!

Az angyal szívét valami csodálatos melegség járja át.

Jézuson azonban megint valami nyugtalanság vesz erőt. Felkel s tanítványaihoz lép. Azok újra elaludtak. Ajka szélén két mély ránc jelenik meg. Ahogy ott áll a holdfényben kimondhatatlan keserűség látszik az arcán.

Kár az embernél hálára számítani! Csendben visszalép. Megint leborul a sziklára. Amint felemeli, fejét földöntúli fényben ragyog az arca. Szava nyugodtan csengő, mint aki megtalálta újra magát.

— Atyám! Ha el nem múlhatik tőlem e pohár, hogy ki ne igyam, legyen meg a Te akaratod!

Azután feláll. Alakja óriásira nő a holdfényben, árnyéka, mintha az egész földet megfeküdné. Most már nem küzdő ember. A tusának vége. Harcát megharcolta. Hangja már nem a megadásé, hanem az elszánt akaraté, amikor mondja az angyalnak:

— Add ide! Kiiszom!

Reszkető kézzel nyújtja felé az angyal a poharat, de Jézus keze nem reszket már. Keményen fogja a poharat. Az angyal megrendülve esik térdre. Szárnyaival betakarja orcáját, hogy ne lásson. Jézus pedig határozott mozdulattal emeli a poharat ajkához. Arcán még egyszer végigszalad az irtózat és az undor, de azután lassan, kortyolva kiissza a poharat.

— Elvégeztetett — mondja Jézus az utolsó korty után.

A szóra felemeli az angyal az arcát, tekintetét. Mintha valami volna a szemében. Nem lát jól. Azután az a valami megindul a szeméből, végigcsorog az orcáján s rá-cseppen a keze fejére. Mi ez? kérdi magától riadtan.

Egy könnycsepp.

Soha életében még nem sírt.

Azután, mint aki elszégyellte magát, kezébe veszi az üres poharat s hatalmas szárnycsapásokkal indul hazafelé, a magasságos ég felé.

Ezalatt az égben maga elé nézve, mélyen gondolkozva ül trónján az Atya. Egyszerre csak, mint akinek sietős a dolga s attól fél, hogy elkésik, felkapja a fejét s így kiált: — Mihály!

Végig cseng az ÚR szava az aranyutcájú városon s a következő pillanatban hatalmas angyal áll az ÚR trónja előtt. Úgy magaslik ki a többi angyal közül, mint templomtorony a falu házikói közül. Széles vállán óriási szárnyak. Kezében kétélű éles kard. Olyan fényes, mint a tükör. Akárki megnézhetné magát benne. S oly nagy, hogy ami-kor a föld felé irányítva maga előtt tartja, ajkáig ér a markolatja. Mihály arkangyal. Vezéri alak. Szálegyenesen áll az ÚR előtt, mint katona a vezére előtt.

Simon Fjodorovics Usakov: Mihály arkangyal-ikon, Szentpétervár

— Parancsodra URam!

— Mihály! — felel az ÚR. Végy magad mellé 12 légió⁷ angyalt s indulj azonnal a földre! Irány Jeruzsálem, ott az Olajfák hegyén a Gecsemané-kertje. Ott van a Fiam. Nála jelentkezzél, tőle kapod a további rendelkezéseket!

Pattog az ÚR szava, amint rendelkezik. Mihály szeme nagyot csillan. Arcára kiül a harci kedv. Rég volt már csatában. Katonásan néz az Isten szemébe s az ő szava is katonásan rövid:

— Megértettem, végrehajtom!

A következő pillanatban már rendelkezik is.

— Kürtösök! – kiáltja.

Azonnal ott terem előtte a hét angyal-trombitás.⁸

— Menjetek a gyöngykapukhoz és fújjatok azonnal riadót!

Nagy dolgok előestéjének sejtelmes lelkesedésével siet a hét angyal a kapuk felé. Ajkukhoz emelik hosszú harsonájukat s meg-csendül a rég nem hallott riadó: Tra-ra, trarara ...

Szinte belepirulnak, amint tele tüdővel fújják. Nem is tudják hirtelenében, hogy mikor fújták utoljára. De olyan pompásan hangzik, mintha mindig csak ezt gyakorolták volna.

Az égben egy pillanatra megáll az élet. A következő pillanatban annál mozgalmasabb. Felkapják a fejüket az angyal-katonák.

— Riadó! — így kiáltják egymásnak s a következő pillanatban, mint megzavart hangyaboly, úgy nyüzsögnek. Leakasztják a falról a hatalmas, egyenes kardokat. Végigsimogatják, hogy ragyogjon. Ujjuk hegyével megpróbálják az élet. Olyan, mint a beretva. Mások lovakat kantároznak, szekereket húznak elő. Sietnek a főtérré. Mire Mihály odaér fehér lován, már glédában áll ott a 12 légió. Feszés vigyázba merevednek, amikor Mihály arkangyal ellovagol az arc-élen. Még a lovak is úgy állnak, mintha földbe gyökerezett volna lábuk.

Mihály arkangyal az élre rúgtat, szemét még egyszer végigjáratja a hatalmas seregen s érces hangon a következő beszédet mondja:

— Vitézek! A Seregek URának, Istenének parancsára hadba lépünk. Irány a föld. Jeruzsálem mellett az Olajfák hegyén a Gecsemané-kertje. Ott vár Isten Fia, Jézus Krisztus, a Fővezér. Az Ő rendelkezésére kell állnunk! Tudom, hogy mindig vitézül harcoltatok.⁹ Most is így fogunk harcolni.

— Így lesz?

A seregből kitör a rég elfojtott harci kedv. Szinte megrendül az ég, mikor harsányan egy torokból kiáltják:

— Hallelujah!

— Most pedig — kihúzza magát nyergében Mihály arkangyal — díszmenet a Zebaoth Isten¹⁰ tiszteletére!

Ezzel elindul az aranyutcán a királyi trón felé. Mögötte felrendezkedik a sereg.

Csodálatos látvány! Elöl táncol Mihály arkangyal lova. Délceg lovasának kezében oly könnyen tiszteleg a Seregek URa előtt a hosszú nehéz kard, mintha pálcikát tartana a kezében. Utána 6.000 tüzes lovag lépked. Úgy ülnek a lovon, mintha oda volnának nőve. Csupa fehér ló! Lóból és lovasból tüzes-nyelvek lobognak. Olyanok, mint egykor Mózes csipkebokra a pusztában, égnek, gyújtanak, de ők maguk soha el nem égnek. — Utána 60.000 gyalogos, leeresztett szárnyuk úgy simul testükhöz, mint remekbe szabott fehér egyenruha. Hatalmas kardjukat vállra vetve hordják. Úgy lépkednek, mintha zsinóron rángatnák őket. — A díszmenetet 6.000 tüzes szekér zárja be.¹¹ Ezek elé is mind fehér ló van befogva, s mindegyik fegyveresekkel van megrakva.

A hét angyaltrombitás fújja a harsonát. Pattog az induló s Isten szeme büszkén csillan a hatalmas sereg láttára.

Kiérnek a gyöngykapun. Most már vége a lassú díszmenetnek. Nekiiramodnak. A lovak lába alatt szikrázik a Tejút, mintha valami óriási csillaghullás lenne. A gyalogosok szárnya úgy repdes, mintha valami orkán zúgna s a szekerek dübörgése olyan, mintha fenyegetően morajlana az ég.

Jeruzsálem közelében megcsendesedik az iram. Egész nesztelenül érnek a Gecsemané kertjéhez. A kertkapun Mihály arkangyal feláll nyergében és rendelkezik:

— Gyalogosok! Körülzárjátok a kertet! Szoros gyűrűben álltok a kert körül! Csak a bejáratot hagyjátok szabadon!

— Lovasok! A hegyoldalban álltok fel a gyalogosok háta mögött!

— Szekeresek! Vonuljatok a hegytetőre! A további parancsot később kapjátok!

Egy pillanat múlva meg van szállva az egész Olajfák hegye. Mindez olyan láthatatlanul és hallhatatlanul, ahogyan csak az angyalok tudnak dolgozni.

Mihály lepattan a lováról s besiet a kertbe. Az egyik fa alatt ott van Jézus és a 11 tanítványa. Épp költögeti őket mondván:

— Keljetek fel, menjünk! Imé elközelget, aki engem elárul.

Erre odalép Mihály arkangyal. Keményen megáll Jézus előtt s jelenti:

— URam! A Seregek URának parancsára megjelentem 12 légió angyallal. Rendelkezésedet várjuk.

Jézus csak a fejével bólint, jelezve, hogy tudomásul vette a sereg jelenlétét. Mindebből a tanítványok semmit sem látnak, sem hallanak.

Mihály visszavonul. Lovára ül. Maga mellé veszi a hét kürtöst s elhelyezkedik a kertkapuban, hogy mindig kéznél legyen. A seregnek pedig „pihenj”-t parancsol. Leke-rülnek a vállról a nehéz kardok, maguk elé a földbe szúrják a vitézek s kereszt alakú markolatjára támaszkodva pihennek.

Egyszer csak lárma hallatszik az út felől. Mihály feláll, nyergében s arra néz. Valami tömeg közeledik a kert felé. Kézben lóbált lámpások, s magasra tartott fáklyák rőt lángja világítja meg a sokaságot. Fegyveres katonák, papi szolgák fustélyokkal¹² és

sok nép. Ide tartanak. Úgy látszik, kezdődik a játék. Elöl egy zsidó megy a csapatparancsnokkal. Izgatottan hadonászva kézzel-lábbal magyaráz nekik valamit. Mikor közelebb érnek, hallja, amint mondja:

— Maradjatok a kerten kívül csendben. Rejtőzzetek el! Ha rátörtök, elmenekül a fák között, s csak valamelyik tanítványát foghatjátok meg majd. Először majd én magam megyek be. Jól ismerem. Nem ijednek meg majd tőlem, mert én is a tanítványai között voltam. Majd én megkeresem őt. Csak engem figyeljete! Akit én majd megcsókolok, ő az, fogjátok meg őt!

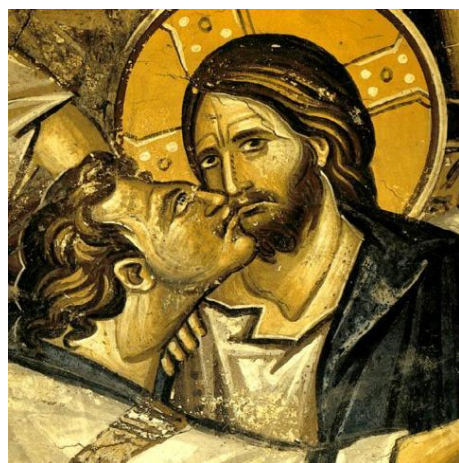
Giotto: Júdás csókja

Így is lesz. Kint elül a zaj s Júdás épp Mihály mellett lép be a kertkapun. Mihály utálattal néz le rá.

— Te gazember! — mondja s hirtelen mozdulattal keményebbre fogja a kardja markolatját. A legszívesebben lesújtana rá, de nem teheti, hiszen fegyelmezett katona.

Júdás belép a kertbe. Odasiet a tisztáson lévő tanítványi csoporthoz s Jézushoz lépve meghajol, mondván:

— Üdvözlégy Mester! — És megcsókolja őt. Erre egyszerre berohannak a katonák, szolgák és a csöcselék. A katonák Jézushoz lépnek, hátracsavarják a kezét és megkötözik. A népség egymást taszigálva lökdösődik, hogy előre jusson s minél többet lásson. Némelyik egészen közel jut az angysorfalhoz.

*Júdás csókja (részlet)
Szent Kelemen kolostortemplom,
Ohrid, Macedónia*

Egyszer csak egy kard villan a holdfényben és lecsap. Egy sikoltás:

— Jaj a fülem!

Erre már Mihályt is elhagyja a fegyelme. Leeresztett kardját felemeli s ebben a pillanatban 72.000 kard emelkedik a magasba, hogy a következő pillanatban lecsapjon.

Ekkor azonban megszólal JÉZUS:

— Péter! Tedd helyére szablyádat: mert akik fegyvert fognak, fegyverrel kell veszniök ... — És akkor felemeli hangját. Szeme megnyugszik Mihály arkangyalon, majd körüljár az egész seregen s így szól tovább:

— Avagy azt gondolod-e, hogy nem kérhetném most az én Atyámat, hogy adjon ide mellém többet tizenkét sereg angyalnál?¹³

Közben Mihály felé csendben ingatja — nemet intve — fejét s így folytatja:

— De mi módon teljesednének be az írások, hogy így kell lenni?

Azután csendesen így szól a csapat parancsnokához:

— Mehetünk!

Megindul a menet. Elöl a fegyveres katonák, utánuk Jézus. Jézus után a fustélyos papi szolgák, majd a lármás csőcselék. Ott mennek el Mihály mellett. Kardja még mindig felemelve, de mozdulatlan. Senki sem veszi észre, csak Jézus néz fel rá. A szeme köszönetet int, s Mihály fülébe cseng még mindig ez a mondat: Így kell lenni.

Azután lassan, bújva elsomfordálnak a tanítványok is s csak az angyalok maradnak némán, dermedten a tethelyen.

Mihály kap először észbe. Odarúgtat a középre. Ott áll ép meg, ahol pár perccel előbb az Isten Fiát kötözték meg gonosz kezek.

Légiók! Szeretné harsányan kiáltani, de most oly rekedten jön a szó belőle. Nem is mond többet, csak a kürtösöknek mondja:

— Fújjatok takarodót!

Megindulnak ők is. Jézus a kínzókamra felé, ők pedig a menny felé.

* * *

Úgy vonultak be a mennybe, mint valami megvert sereg. Mihály megtörten áll a trón elé s jelenti:

— URam! Parancsodat végrehajtottuk, de Fiad nem engedett harcolni. Tétlenül kellett végignéznünk, mint árulta el őt Júdás, mint kötözték meg áldott kezét s vitték fogóságba a Fiadat. URam! A Fiadat. És nem tehattünk semmit. Visszaparancsolta a kardunkat s azt mondta, hogy ennek így kell lenni.

Isten szeme szelíden megpihen Mihály arkangyalon és seregén.

— Ne bánkódjatok! Én is azt mondom: Ennek így kell lenni. Ráismerek. Ez az én szerelmes Fiam, akiben én gyönyörködöm, aki engedelmes mindhalálig, egészen a keresztfának haláláig. Ő az áldozati bárány, aki hordozza a világ bűneit. Szenvednie kell, s úgy jön majd be az Ő dicsőségébe. De nem egyedül jön. Sokadmagával jön. Sokan jönnek majd napkeletről és napnyugatról, akik megmosták szívüket ennek a Báránynak a vérében és letelepednek velünk együtt az én országomban. Nagy öröm lesz még itt sok bűnös ember megtérésén. Mindennek azonban ez az ára. Ennek így kell lenni.

S akkor egyszerre valaki elkezdi a hátsó sorok között a Bárány énekét.¹⁴ Egyre többen kapcsolódnak be. Éneklí már az egész mennyei kar. Százegymillió angyaltorok. Átveszi az angyal-katonák tábora is. Mind a tizenkét légió. Érces férfitörkők zengik diadalmasan:

Méltó a megöletett Bárány, hogy vegyen erőt és gazdagságot és bölcsességet és hatalmasságot és tisztességet és dicsőséget és áldást. A királyi székben ülőnek és a Báránynak áldás és tisztesség és dicsőség és hatalom örökkön örökké!

Isten lenéz a földre. A nap tűzvörösen készülődik az útjára. A főpap udvarán élesen kukorékol a kakas. Nagypéntekre virrad a világ.

* * * * *

És mi tudjuk, hogy mi történt Nagypénteken.

Munkácsy Mihály: Golgota

Jegyzetek

- ¹ II.Móz 12,1-14; 21-30. Az izraeliek az első páskabarány vacsorát az Egyiptomból való szabadulás előestéjén tartották. A páskabarány vérével kellett bekenni a két ajtófélfát és a szemöldökfát, hogy amikor az ÚR a 10. csapásként éjjel átvonul Egyiptomon és megöli az elsőszülötteket, elkerülje a páskabarány vérével megjelölt izraeli házakat.
- ² Zsoltár 113 – 118. A páskabarány vacsorájának dicséretei.
- ³ Márk 14:26. „Miután dicséretet énekeltek, kimentek az Olajfák hegyére.”
- ⁴ Jelenések k. 16:1. „Ekkor hallotta, hogy a szentélyből egy hatalmas hang így szólt a hét angyalhoz:
Menjete el és öntsétek ki az Isten haragjának hét poharát a földre.”
- ⁵ Lukács 22:43. „Ekkor angyal jelent meg neki a mennyből és erősítette őt.”
- ⁶ Márk 26:36-37. Oszlopapostolok: Jézus 12 tanítványa közül Simon, más néven Péter és Zebedeus két fia, Jakab és testvére János.
- ⁷ A légió nagyobb római katonai egység, melyben régebben 3.000, de Kr.e. 100-tól a birodalom bukásáig 5.000 — 6.200 katona volt.
- ⁸ Jelenések k. 8:6. „A hét angyal pedig, akinél a hét trombita volt, felkészült, hogy trombitáljon.”
- ⁹ Jel. 12:7. „És háború támadt a mennyben: Mihály és angyalai harcra keltek a sárkánnyal ...”
- ¹⁰ A héber Bibliában a mennyei seregek URa, az Isten körülírt megnevezése.
- ¹¹ II. Királyok k. 6:17. „Majd Elizeus így imádkozott: URam nyisd meg a szemét, hadd lásson! És az ÚR megnyitotta a szolgának a szemét, és az meglátta, hogy tele van a hegy Elizeus körül tüzes lovakkal és harci kocsikkal.”
- ¹² Fustély: a furkósbot régies neve
- ¹³ Máté 26:53. „Vagy azt gondolod, hogy nem kérhetném meg Atyámat, hogy adjon mellém most tizenkét sereg angyalnál is többet?”
Az eredeti szövegben sereg = légió.
- ¹⁴ Jelenések k. 5:11–13: A Bárány éneke
Tízezerszer tízezer és ezerszer ezer = 101 millió